

Зміни приголосних за творення слів

Мета: повторити чергування приголосних звуків, виробити навички правопису приголосних звуків, що зазнають змін при суфіксальному словотворенні іменників та прикметників.

На Черкащині стояв козацький загін. Якраз був короткий час перемир'я з татарами. Тому молодече парубоцтво безпечно зупинилось в одному мальовничому селі.

Черкащина -

Козацький -

Парубоцтво -

Безпечно -

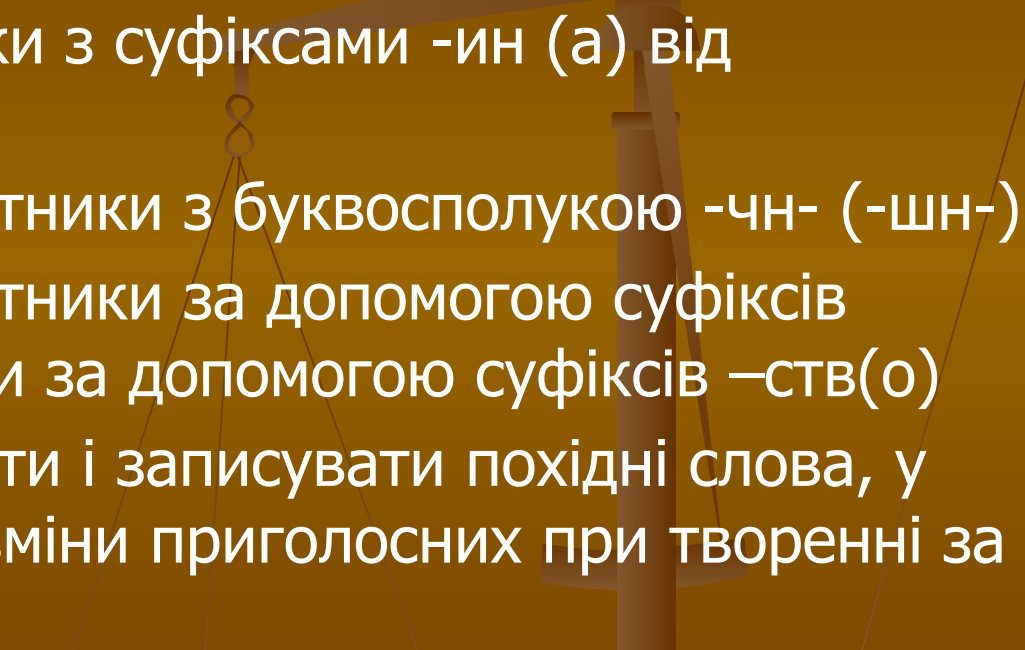
Черкаський

Козак

Парубок

Безпека

Очікувані результати:

- Утворювати іменники з суфіксами -ин (а) від прикметників
 - Утворювати прикметники з буквсполукою -чн- (-шн-)
 - Утворювати прикметники за допомогою суфіксів -ськ(ий) та іменники за допомогою суфіксів -ств(о)
 - Правильно вимовляти і записувати похідні слова, у яких відбуваються зміни приголосних при творенні за допомогою суфіксів
-

ЧЕРГУВАННЯ ПРИГОЛОСНИХ ЗА ТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ ІЗ СУФІКСОМ -ИН(А) ВІД ПРИКМЕТНИКІВ

- **СЬК + ИН (А) = ЩИН(А)**
- **ЦЬК + ИН (А) = ЧЧИН(А)**
- Наприклад:
*угор**сь**кий – Угор**щ**ина*
*доне**ць**кий - Доне**ч**чина*
- **Виняток: Галичина**
ОРФОГРАМА «ЛІТЕРИ Щ, ЧЧ В ІМЕННИКАХ ІЗ СУФІКСОМ –ИН(А)»

ЧЕРГУВАННЯ ПРИГОЛОСНИХ ЗА ТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ІЗ БУКВОСПОЛУКОЮ – ЧН-(-ШН-)

- ЗА ТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ІЗ СУФІКСОМ –Н- ПРИГОЛОСНІ [К] , [Ц] , [Ц'] ЗМІНЮЮТЬСЯ НА [Ч].
- Наприклад: *знак - значний*
залізниця - залізничний
- Винятки: рушник, рушниця, мірошник, соняшник, дворушник, торішній, сердешний(нещасний).

ЧЕРГУВАННЯ ПРИГОЛОСНИХ ЗА ТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА -ЦЬК(ИЙ), -ЗЬК(ИЙ), -СЬК(ИЙ) ТА ІМЕННИКІВ НА -ЦТВ(О), -ЗТВ(О), -СТВ(О)

- [К] , [Ч] , [Ц] + –СЬК(ИЙ), -СТВ(О) = –ЦЬК(ИЙ), -ЦТВ(О);
- [Г] , [Ж] , [З] + –СЬК(ИЙ), -СТВ(О) = –ЗЬК(ИЙ), -ЗТВ(О);
- [Х] , [Ш] , [С] + –СЬК(ИЙ), -СТВ(О) = –СЬК(ИЙ), -СТВ(О);
- *Наприклад: юнак – юнацький, юнацтво; птах – птаський, птаство*
- Інші приголосні перед суфіксами –СЬК- та -СТВ- у вимові можуть змінюватися або випадати (спрощуватися), проте на письмі такі зміни не позначаємо.
- Наприклад: *студент – студентський [студен'с'кий], студентство [студенство].*
ОРФОГРАМА «БУКВОСПОЛУКИ –ЦЬК-, –ЗЬК-, –СЬК-, -ЦТВ-, -ЗТВ-, -СТВ-»

КАРТКА САМОКОНТОРЛЮ №1

Чергування приголосних за творення іменників із суфіксом –ин- від прикметників

Канівський – Канівщина, овруцький – Овручина, миколаївський – Миколаївщина, харківський – Харківщина, чигиринський – Чигиринщина, хмельницький – Хмельниччина, дрогобицький – Дрогобиччина, лохвицький – Лохвиччина.

Чергування приголосних за творення прикметників із буквосполукою –чн-(-шн-)

Звук- звучний, дяка – вдячний, криниця – криничний, вулиця – вуличний, штука – штучний, медик – медичний, комік – комічний, математик – математичний, електрика – електричний, бібліотека – бібліотечний, безпека – безпечний, рука – ручний, сонце – сонячний, серце – сердечний.

Чергування приголосних за творення прикметників на –цьк-зьк-ськ- та іменників на – цтв-зтв-ств-

Парубок – парубоцький, парубоцтво, студент – студентський, студентство, вояк – вояцький, вояцтво, брат – братський, братство, кріпак – кріпацький, кріпацтво, товариш – товариський, товариство, пророк – пророцький, пророцтво.

Уподібнення приголосних звуків у вимові.

Людські [л'удз'к'і], солдатські [солдац'к'і], братство [брацтво].

Спрощення приголосних у вимові

Журналістський [журнал'іс'кий], президентство [президенство], шотландський [шотлан'с'кий].

Творчий розподільчий словниковий диктант

КАРТКА САМОКОНТОРЛЮ №2

Словацький, батьківський, пісок, звук,
галицький, серце.

Із буквосполученням

-чч-, -шч-

Словаччина

Батьківщина

Галичина (виняток)

Із буквосполученням

-чн-, -шн-

Пісочний

Звучний

Сердечний

Сердешний (виняток)

КАРТКА САМОКОНТОРЛЮ №3

Прочитати та відредагувати написане, пояснюючи суть помилки за допомогою правил:

Найбільш багаті місця рибної ловлі знаходились у гирлі притоки Дніпра. В дніпровський і бугський лимани козакство виходило через запорожську протоку. Там ловилась часто гігантська риба.

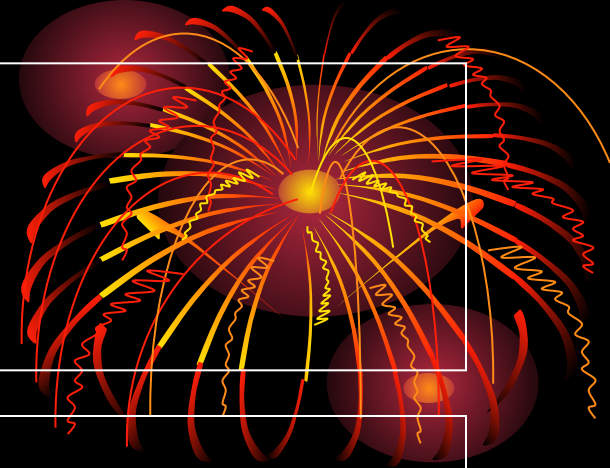
Найбільш багаті місця рибної ловлі знаходились у гирлі притоки Дніпра. В дніпров**ський** і буг**ський** лимани коза**цтво** виходило через запоро**зьку** протоку. Там ловилась часто гіган**тська** риба

ПЕРЕВИР СЕБЕ

Тестові завдання

I варіант

1. Укажіть рядок іменників, від яких можна утворити прикметники із суфіксом **-ЗЬК-**.

А Кавказ, Збагаж, Франція.

Б Каховка, Вижниця, Дрогобич.

В Мекка, Сиваш, Карпати.

Г Хортиця, Цюрих, Люксембург.

Відповідь: А

2. Визначте рядок, у якому допущено помилки при творенні слів-іменників з суфіксом **–ин(а)** від прикметників на **–ськ(ий), -цьк(ий)**.

А Житомирщина, Луганщина, Кіровоградщина.

Б Харківщина, Львівщина, рекрутчина.

В Рівненщина, Миколаївщина, Васильківщина.

Г Одесьчина, Сумччина, Полтавччина.

Відповідь: Г

З. Кінцеві звуки твірної основи **[х],[ш],[с]** перед суфіксами **-ськ-, -ств-** змінюються на **■**

А **-цьк-, -ств-.**

Б **-зьк-, -зтв-.**

В **-ськ-, -ств-.**

Г **-ськ-, -зтв-.**

Відповідь: **В**

4. Укажіть рядок, де прикметники, утворені від іншомовних слів – винятки.

А Птацтво, козацтво;

Б бузький, купецтво;

В матроський, сивашський;

Г цюрихський, казахський.

Відповідь: Г

5. Встановіть відповідність між словами-іменниками і суфіксами, які слід писати при додаванні суфікса **-ськ-** у прикметниках.

А Викладач, кріпач.

1. -зьк-

Б Волох, Залісся.

2. -цьк-

В Водолаз, Париж.

3. -ськ-

Г Лохвиця, Марганець.

Д Калуш, Золотуха.

Відповідь: А**2**, Б**3**, В**1**, Г**2**, Д**3**

6. Дайте розгорнуту відповідь на проблемне питання морально-етичного спрямування:

Егоїзм – добро чи зло?

Тестові завдання

II варіант

1. Укажіть рядок іменників, від яких можна утворити прикметники із суфіксом **-ЗЬК-**.

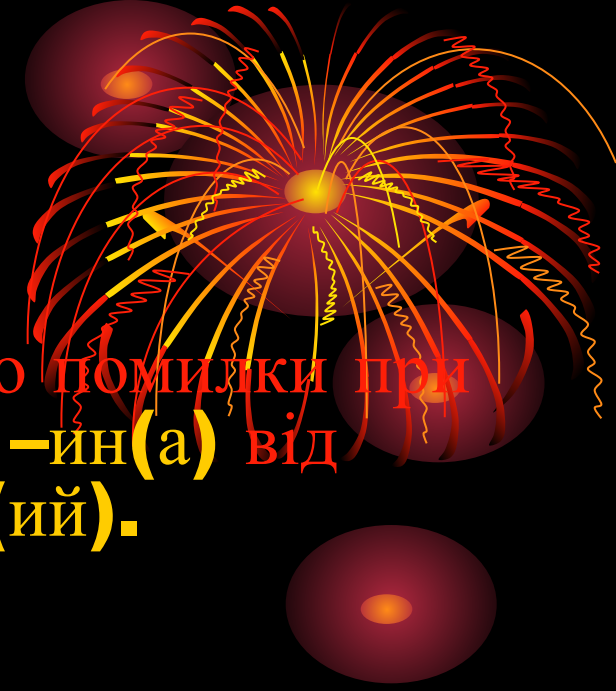
А Волга, Дрогобич, Кривий Ріг.

Б Гамбург, Острог, Париж.

В Дамаск, Лейпциг, Буг.

Г Лютіж, Калуга, Кременчук.

Відповідь: Б

2. Визначте рядок, у якому допущено помилки при творенні слів-іменників з суфіксом **-ин(а)** від прикметників на **-ськ(ий), -цьк(ий)**.

А Донеччина, Київщина, Галичина.

Б Німеччина, кріпаччина, Вінниччина.

В Рекрутчина, Черкащина, Луганщина.

Г Херсонщина, Хмельниччина, солдатчина.

Відповідь: А

3. Кінцеві звуки твірної основи **[г],[ж],[з]** перед суфіксами **-ськ-, -ств-** змінюються на :

А **-цьк-, -цтв-.**

Б **-ськ-, -ств-.**

В **-зьк-, -зтв-.**

Г **-цьк-, -ств-.**

Відповідь: **В**

4. Укажіть рядок, де прикметники, утворені від іношомовних слів – винятки.

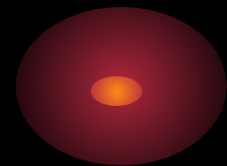
А Кавказький, жіноцтво;

Б цюрихський, казахський;

В читацький, запорізький;

Г норвезький, словацький.

Відповідь: Б

5. Встановіть відповідність між словами-іменниками і суфіксами, які слід писати при додаванні суфікса **-ськ-** у прикметниках.

А Кривий Ріг, Запоріжжя.

1. -цьк-

Б Кременчук, Бахмач.

2. -ськ-

В Павлиш, Волох.

3. -зьк-

Г Токмак, Овруч.

Д Острог, Новий Буг.

Відповідь: А**3**, Б**1**, В**2**, Г**1**, Д**3**

6. Дайте розгорнуту відповідь на проблемне питання морально-етичного спрямування:

Бути щедрим: а як це?

- Я вивчав(ла)...**зміни приголосних при творенні слів.**
- Група приголосних -цьк- змінюється на -чч-, а -ськ- змінюється на -щ-...
під час творення іменників за допомогою суфікса -ин- від прикметників із суфіксами -ськ-, -цьк-
- Виняток становить слово...**Галичина**
- При творенні прикметників за допомогою суфікса -н- від іменників із твірною основою на [к], [ц], [ц'] відбувається...
зміна приголосних [к], [ц], [ц'] на [ч]
- Винятки становлять слова...**рушник, рушниця, мірошник, соняшник, дворушник, сердешний (нещасний), торішній**
- Під час творення прикметників за допомогою суфікса -ськ- відбуваються такі зміни приголосних...**[к],[ч],[ц'] на -цьк,- цтв; [г],[ж],[з'] на -зьк, -зтв; [х],[ш],[с'] на -ськ,-ств**
- При вимові деяких власне українських слів із твірною основою на [д], [т] відбувається...**уподібнення приголосних звуків, яке на письмі...не позначається**
- У прикметниках із суфіксом –ськ- та іменниках із суфіксом –ств-, що утворені від іншомовних слів, відбувається...**спрощення, яке у цьому випадку на письмі...не позначається**
- Чи реалізувалася ваша мета?